

ION FINTEȘTEANU :

„De la Clovnul citire“ *

Actorii sînt în genere memorialiști scrupuloși și temători, scriu greu și gîndesc mult asupra faptelor, cuvîntul are farmecul lucrului îndelung cizelat. Iar memoriile unui actor se citeș în cîteva feluri : cititorul obișnuit caută „romanul“ vieții celui admirat din stal, pasionații de teatru sînt avizi de povești adevărate despre lumea scenei, istoricul deslușește epoca reflectată în complexa personalitate a autorului. Ca să scriu despre cartea maestrului Finteșteanu, am adăstat o vreme. Mi s-a părut o carte tristă. Cîteva recenzii, apărute pînă azi, elogiază actorul știut din apariții memorabile ; sentimentul „clasicității“ actorului pare să fi tulburat lectura atentă a cărții. Ion Finteșteanu, după 56 de ani de teatru, avea dreptul la o sărbătorire pe măsură, în lăcașul slujit cu devotament eroic. I s-a propus, funcționărește, o aniversare în rol episodic (aproape figuratie), gest nemaicunoscut în analele scenei române. Propunerea, dactilografiată, figurează în iconografia și în textul cărții. S-a vorbit despre optimismul paginilor „despre umorul frust al celui ce a fost elevul Luciei Sturdza Bulandra, apoi învățacel iubit al lui Nae Soreanu. Dar, marii actori de comedie sînt impecabili tragedieni (travestiți sau nu), și cine nu cunoaște viața teatrului, lesne se poate înșela asupra chipului acoperit de mască, din ochiul căruia doar o privire expertă vede prelingîndu-se o lacrimă.

Așadar, o carte insolită. Născută dintr-un aspru proces cu sine, „grimată“ pentru lectori, în ea se pornește în zigzag prin „carieră“. Este singura carte de amintiri din istorografia noastră teatrală care nu „povestește“ viața, care nu conține un demers epic. Sînt secvențe dintr-un impunător palmares, centrate pe o biruință scenică a anilor 1938 — Clovnul, dintr-o piesă care azi nu ne mai spune nimic, dar care, în maturitatea explozivă a artistului, a însemnat exercițiul de virtuozitate care punea capăt unor incertitudini.

Momentul merită reținut. Este un strălucit exemplu de conlucrare între actor

și regizor. Ion Sahighian a dat textului importanța unei partituri clasice ; aceasta, pentru a-i prilejui lui Ion Finteșteanu o excepțională desfășurare profesională. S-a reconstituit viața circuitului, s-au studiat documente, s-au consultat maestrul genului. Actorul a executat un număr de saltimbanc, fapt ce l-a impus chiar printre „circulari“. Maestrul de azi a dat importanța capitală acestei creații, pentru șansa pe care i-o oferea, de a-și dovedi sieși că este actor.

Am căutat, pagină cu pagină, pe omul moral Finteșteanu. Artistul se descifrează lesne din schițele literare ale cărții. Omul moral, însă, înțelept, este machiat, ca și Clovnul său : arta scenei ascunde tris-teți ca nu trebuie să treacă rampa, actorii lasă posterității doar „măștile“ rolurilor. Pe marginea acestei idei, profesorul de teatru dizertează cu vocația dascălului. Elevii săi sînt azi actori de seamă, disciplinați și profunzi, pedagogia maestrului marcîndu-i.

Cartea se poate citi deci și ca un „manual de morală practică“, calitate dată nu neapărat de vîrsta autorului, ci, poate, mai mult de „educația“ pe care el a primit-o, cu supunerea ucenicului, de la marii săi contemporani.

Sînt multe adevăruri privind viața teatrului în cartea lui I. Finteșteanu, uitate sau ignorate. Rețin cu osebire rîndurile : Paul Gusty și Constantin Nottara au fost cei doi mari regizori — profesori care au format generații întregi de actori“ (...) Ceea ce avea extraordinar acest mare regizor (Paul Gusty-*n. n.*) era modestia. Nu l-am auzit niciodată vorbind despre „primatul regizorului“, de rolul exclusiv al acestuia. Toată cariera lui a fost luminată de primatul pe care l-a dat textului și actorului“.

Într-adevăr, cei doi sînt „meșterii veacului nostru teatral“, despre ei mai dau seamă doar cei ce privesc în perspectivă istorică devenirea artei scenice.

Sau învățămintele ce se pot trage din împlinirea narată cu sobră emoție : Nicolae Soreanu, protagonist într-o piesă de succes, văzînd că junele necunoscut, Finteșteanu, într-un rol secundar, place publicului, a jucat cu spatele la rampă, pentru a lăsa „arena“ ucenicului său. În acea seară s-a născut actorul Finteșteanu.

Este o carte de rafinament intelectual, cum numai G. Ciprian a mai scris în teatrul nostru. Trebuie citită pe îndelete, pentru mulțumirea de a descifra, în final, sensul unui destin — acela de a fi pînă la capăt un om integru. Fiecare pagină a acestei cărți este dovada unui suflet ales.

* Ion Finteșteanu, „De la Clovnul citire“, Editura Sport-Turism, 1982.

Ionuț NICULESCU